

Kedves Tünde!

Köszönöm a Tiszatájat, tényleg színvonalas anyag van benne. A napokban Szekszárdon tájoltunk, s megbeszéltem Elekes Eduárdnéval, hogy a Yorick monológjait István halálának évfordulóján mutatjuk be, mivel a síremlék avatás körül már kialakultak a programok.

Nehéz feladatot adtál, mivel vagy öregkori szenilitásom miatt, de inkább azért mert egyre inkább úgy látom: barátságunkban megszűnt az idő, igen nehezen tudom időrendbe rakni a nagyon is egymásba folyó emlékeimet, mintha az idő mint dimenzió nem létezett volna, mint ahogy a halál sem fért hozzánk.

1957. tavaszán költöztünk Szekszárdra. Abban az évben Anyák napján találkoztunk először. Mint ahogy tudod, saját versét mondta el a Garay Általános Iskola udvarán, lépcső tetején egy viharkabátos kisfiú. Nem sokkal később megismerkedtünk - kötelező iskolai mozilátogatás teremtett alkalmat. Szovjet film volt: A kisdobos. Ez nagyon tetszett, megmozgatta a fantáziánkat, sokat beszélgettünk róla, meg a témához kapcsolódó olvasmányainkról: Alexandrov Matroszov, Vologya utcája. A kaland és a kamaszos hősiesség izgatott minket. Édesanyám ebben az időben fejezte be a tanárképző főiskolán levelező szakon az irodalom szakot. Én hoztam haza a kötelező olvasmányokat a könyvtárból. Természetesen, hogy a „nem nekünk való” könyveket szorgalmasan elolvastuk. Gyakorlatilag ötödikes általános iskolás korunkra minden olyan témában mindketten tájékozottak voltunk, amit a tanárainknak tudniuk kellett, vagy kallatt volna. Aztán jöttek a „nagy versenyek”: Shakespeare összes művei, Boccaccio: Decameronja... ezt sorolhatnám a végtelenségig. Ami egyikünknek megtetszett, azt a másiknak kötelező volt elolvasni. Így ment ez a gimnázium befejezéséig. De gyerekek is voltunk: bunkert építettünk az udvarunkon, cigiztünk Istvánéknál a disznóól mögött, csatangoltunk a városban. Már akkor felfedeztük a Béla téri templomot, s telente sokat ücsörögtünk a behavazott lépcsőkön, misztikus történeteket kitalálva. Aztán ott volt az „előadóművészet”. István szépen mondott verset. Mindig olyant, amire a tisztelt zsűri elmondhatta: nem gyerekeknek való. Pl.: Poe: Holló... Mikor hatodikban végre egy iskolába - ha jól emlékszem: a Petőfibe - kerültünk rituális meséléseket tartottunk a szünetekben. Felváltva folytattunk egy-egy történetet, vagy ki-ki mondta a magáét, s nagyon sokan kíváncsiak voltak elbeszéléseinkre. István jeleneteket is írt, amiket ketten elő is adtunk. Kedvenc témája egy Holmes mintájú detektív volt. Úttörőtáborban, iskolai rendezvényeken „léptünk föl”. A színjátszás mindkettőnket vonzott, mint ahogy a mozi is: Ófelsége kapitánya, Keserű méz, Válás olasz módra... az úJVárosi moziba belóghattunk a „18. éven aluliaknak nem ajánlott” filmekre.

Az igazi „érés” a gimnáziumi időkben kezdődött. István ekkor már rendszeresen írt verset. Költészetének nagyon sok fontos későbbi témája megszületett: a már említett templom, a halhatatlan szerelem, Szekszárd iránti rajongása, a

misztikum... Két színjátszó csoportban is felléptünk: a Garayban Nagy Andor dilettáns rendezésével, valamint a BM Klubban, ahol felnőttek között játszottunk - ez nagyon fontos volt számunkra, mivel kitörést jelentett a gimnázium autokratikus légköréből - kabaré jeleneteket mutattunk be, szilveszteri műsorokban szerepeltünk.

A Garay akkoriban az ország egyik legjobb középiskolája volt. Rangot jelentett pl. az Önképzőkörbe bejutni. Elsőt nem is igen vettek föl. „Székfoglaló előadást” kellett tartani, s ennek függvényében lehetett vagy nem lehetett tag valaki. István - ha jól emlékszem - Rilkeről beszélt. A következő évben már megválasztottuk az Önképzőkör elnökének. Ez valóban nagy dolog volt. Műsorokat készítettünk az iskolarádióknak. Rengeteg zenét hallgattunk. Asszociáltunk zenehallgatás közben. Megpróbáltuk képileg megfogalmazni, színekre és kompozíciókra a zeneműveket. Csajkovszkij: B-moll zongoraverseny, Debussy, Bartók... A szünetekben átlógtunk a gimnáziummal áttellenben lévő monarchabeli hangulatot sugárzó cukrászdába kávézni és cigizni. Ekkorra kialakult azoknak az irogatóknak a köre, akik István köré gyűltek: Csizmadia, Kékes voltak a figyelemreméltóak. Hosszú estéken és éjszakákon olvastunk, beszélgettünk, vitatkoztunk. Kísérgettük egymást oda-vissza haza. /Istvánék ekkorra átköltöztek a város másik felébe./ Témánk mindig akadt. S néha sorsszerű is. Istvánt nagyon megfogta, hogy Rilke halálos betegen sem engedte magát morfiummal elkábítani, mert az utolsó pillanatig ragaszkodott az élethez. Erre többször visszatért. Ősszel édesanyja jóvoltából rendszeresen pénzt kerestünk: a fát és a szenet hordtuk le a Rendőrség pincéjébe. Gazdagok lettünk, s beszabadulhattunk a könyvesboltokba. Nyaranta fontos alkotótábor volt Domboriban egy „fakarusz” bódé, amit egy-egy hétre mindig megkaptunk. Ide kerekeztünk le, s barátaink is meg-meglátogattak. Olvastunk, s írtunk. Az volt az ideánk: a miénk egy Petőfi és Jókai barátsága... Aztán elszakadtunk: katonaság, Szeged, Zalaegerszeg. Levelezések. Ritka és extatikus találkozások. Mindig ott folytattuk, ahol előzőleg abbahagytuk. S nemcsak irodalomról, filozófiáról, hanem minden olyanról, amit mással nem lehetett megbeszélni. Valaki egyszer azt mondta: az igazi barátságok csak gyermekkorban kötődhetnek. Be kell látnom: így igaz, mert érdeknélküli, csak rokonszenv alapján való. S ez így maradt későbbre is, amikor egyre ritkábban tudtunk találkozni, amikor már mindkettőnk köré más és más emberek csoportosultak - de a találkozásaink, telefonbeszélgetéseink nagyon nagyon emberiek, szinte idealisztikusak maradtak. Az egyetemi évek alatt készült: „A völgy felett lebegő lány című misztériumjáték és Ernesto Che Guevara élete a DNFF előadásában egy dél-vietnámi faluban”. Nyáron Szekszárdon találkoztunk 1968. Körül. István azt javasolta: a völgy felett lebegő lány témát kössük össze a Guevara napló dokumentumaival. Ő megírta az alaptörténetet és a mesét, a dokumentumokat én dramatizáltam hozzá. 1971-ben mutattuk be Balassagyarmaton egy fesztiválon. Hatalmas botrány lett belőle. Egészen a KB-ig eljutott a híre. Mindkettőnket be akartak csukatni. Istvánt nem

találtak itthon, éppen Leningrádban tanult, engem, főnököm, egy értelmes katonatiszt nem engedett bántani. Én 1971-73. Között katona voltam. Később ritkultak a találkozók. Közös akciónk a „Tűzbe vetett evangélium” volt, ami megrendelésre íródott. Össze tudtam vakarni egy kis pénzt, s István a Reflex Színpad számára írta. Előadtuk egy „Életünk” est keretében Szegeden is nagy sikerrel. Később 1977-ben oroszra fordította a Chilei kantáta című előadásunk szöveggönyvét. Sokat beszélgettünk a Korinthoszi menyasszonyról is. Ezt kifejezetten nekem írta. Többször átrágtuk dramaturgiai szempontból, figyelembe vette elképzeléseimet, s a szerint változtatott rajta. Nagyon szerettük volna, ha bemutathatom, ha nem is Petőfi és Jókaié, de költőként és rendezőként egyszer az életben, egy igazán minőségi ügyben együtt szerepelhettünk volna. Főnökömnek nem tetszett: pusztán az 56-os allegóriát értette meg. Hasonlóan jártam, amikor a „Nyílt Fórumra” a drámaírók fórumára be akartam vinni a darabot. Egyedül Tarján Tamás támogatott. Pedig akkoriban, ha odakerül a darab megrendezhettem volna. Örültem a szegedi bemutatónak, de mindketten tudtuk: ez nem az a darab, belenyúltak, s a lényegéből nem értettek meg jóformán semmit. Voltak még elképzeléseink, bár István nagyon megbántódott az igazságtalanságok miatt. Telefonon tervezgettünk. Abban állapotunk meg, ha visszajövök Nagyváradról, találkozunk Szegeden. A feleségem hazafelé - mikor átléptem a határt - hívott fel rádiótelefonon, s közölte a hírt... Egy adalék: korábban elkészültem a rendezéssel, mint hivatalosan akarták, így érkeztem haza egy héttel hamarabb. Valami hajtott. Az előadás műsorfüzetében Istvánt emlegettem, mint az ország egyik legjobb költőjét, meg mint legjobb barátomat. A hír hallatán megértettem: biznom kell a megérzéseimben. Annak köszönhetem, hogy legalább a temetésre eljuthattam. De immár örökre hiány tátong körülöttem, valami olyan veszett el, tűnt el az életemből, ami nem pótolható. Reménykedem, egyszer megadatik, hogy legalább a színpadon együtt szerepelhessünk.

Tünde!

Ennyire futotta, erre voltam képes. Mindjárt kocsiba ülök és rohanok Romániába. Nem tudom elolvasni, mert nem akarom a leírtakat. Talán tudod valamire használni.

Zalaegerszeg, 1996. December 7.

Glebov

u. i. elment a kislány, kint is volt a kislány!